

„A zašto sam ja takav?": Oblomov, oblomovština i depresija

Zidarević, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:037190>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za rusistiku

Diplomski sveučilišni studij ruskog jezika i književnosti; smjer: prevoditeljski (dvopredmetni)

Maja Zidarević

**„A zašto sam ja takav?“. Oblomov, oblomovština i
depresija**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za rusistiku

Diplomski sveučilišni studij ruskog jezika i književnosti; smjer: prevoditeljski (dvopredmetni)

„A zašto sam ja takav?": Oblomov, oblomovština i depresija

Diplomski rad

Student/ica:

Maja Zidarević

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Adrijana Vidić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Maja Zidarević**, ovime izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom „**A zašto sam ja takav?**“: **Oblomov, oblomovština i depresija** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 15. rujna 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Pristup depresivnom poremećaju kroz povijest	2
3. „A zašto sam ja takav?": Oblomov kao depresivna ličnost	6
3.1. Apatija	7
3.2. Prokrastinacija.....	7
3.3. Infantilnost.....	9
3.4. Beznade.....	11
3.5. Ljubavni odnosi.....	13
3.6. Djetinjstvo i odgoj	16
4. Pristup depresivnom poremećaju u romanu <i>Oblomov</i>	21
5. Zaključak	24
6. Bibliografija.....	25

1. Uvod

Roman *Oblomov* Ivana Aleksandroviča Gončarova objavljen je u cijelosti 1859. iako je jedno od glavnih poglavlja – „Oblomovljev san“ – objavljeno deset godina prije. Taj je roman na jedan način predstavljao nastavak prvog Gončarovljevog romana *Obična pripovijest (Obyknoennaja istorija)* iz 1847., a nakon *Oblomova* slijedio je još i *Ponor (Obryv)* 1869. godine te su se sva tri romana bavila sličnom tematikom, odnosno tematikom „suvišnog lika“. Međutim, najviše pozornosti privukao je lik Oblomova prema kojem je ruski kritičar N. A. Dobroljubov „oblomovštinom nazvao parazitizam i apatiju rus. ‘ladanjskoga’ plemstva“ koju je držao društvenom „pojavom širokih razmjera“ („Oblomovština“). Oblomov je shvaćen kao metafora za rusko nepokretno plemstvo, dok je Stolz stoga predstavljao razvijenu Zapadnu Europu na koju bi se Rusija trebala ugledati ukoliko želi napredovati.

S obzirom na to da se većina bavila socijalnom kritikom, vrlo se malo pozornosti pridavalo psihološkom aspektu romana, a oni koji su ga i analizirali iz te perspektive, bavili su se Oblomovljevim romantičnim odnosima tumačeći na različite načine razloge zašto njegova veza s Olgom nije uspjela. Kao što Leon Stilman ističe, „kritike su se više bavile društvenim, povijesnim i nacionalnim fenomenom koji je Oblomov trebao predstavljati, nego samim Oblomovom“ (60).¹ Stoga je cilj ovog rada pružiti drugačiji uvid u roman kojim će se nastojati objasniti što je i kako dovelo Oblomova do pasivnog načina života, pri čemu će se naglasak staviti na junakovo djetinjstvo i odgoj koji su uvelike ostavili trag na njegovo mentalno zdravlje. Andrej Stolz, koji ga poznaje od tih formativnih godina i koji mu i sam napominje da je takav zbog svog odgoja, na kraju romana kaže da mu je „duša čista i jasna, kao staklo“ te je unatoč tome što je „plemenit, nježan“ ipak propao, a kao glavni razlog navodi upravo oblomovštinu (Gončarov 514-515). Međutim, kako mu društvo ne uspijeva pružiti adekvatnu pomoć, rad otvara i novo pitanje kritiziranja društva koje odbacuje depresivne osobe poput Oblomova s pretpostavkom da se njima ne može pomoći jer su same odabrale takav način života. U skladu je to i s tvrdnjom Christine Borowec da „Oblomovljeva popularnost, koja se nastavila unutar i izvan Rusije više od stoljeća nakon što je ukinuto kmetstvo, ukazuje na to da druge, još univerzalnije teme također utječu na djelo i oblikuju njegovog protagonista“ (561).

¹ Svi prijevodi su vlastiti ako u bibliografiji nije drugačije naznačeno.

2. Pristup depresivnom poremećaju kroz povijest

Prisutna još od antičkog doba depresija je bolest koja prati razvoj čovječanstva te se posljednjih godina broj oboljelih sve ubrzanije povećava. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji u svijetu je više od 264 milijuna oboljelih od depresivnog poremećaja („Depression“), međutim, točan je broj nemoguće definirati s obzirom na to da mnogi ne traže ili nemaju pristup adekvatnoj pomoći. Kroz povijest su brojni stručnjaci pružali različita tumačenja i pristupe depresiji, no ni danas je nije jednostavno definirati pa tako ni prepoznati i liječiti. Prisutnost i intenzitet simptoma razlikuje se kod svake osobe što otežava njezino istraživanje, ali postoje glavna obilježja po kojima se definira. Za dijagnosticiranje depresivnih poremećaja često se upotrebljava *Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)*, a trenutno je najnoviji *DSM-5*. Osim njega koristi se još i *Međunarodna klasifikacija bolesti (International Classification of Diseases)* čiju posljednju reviziju predstavlja *MKB-10*. Oba priručnika smatraju da simptomi trebaju biti prisutni barem dva tjedna bez prekida za postavljanje dijagnoze, a „prema klasifikaciji MKB 10, bolesnik treba imati prisutne simptome lošijeg raspoloženja, gubitka interesa i uživanja te smanjenja energije kao obvezatne, dok DSM 5 traži prisutnost ili samo depresivnog raspoloženja ili samo gubitka interesa i uživanja“, a „ostali su simptomi praktički identični“ (Karlović 163). Prof. dr. Miro Jakovljević u svojoj knjizi *Depresivni poremećaji* tvrdi da „depresija znači izgubiti radost i smisao života, biti nesposoban za sreću, nemati volju ni za što, ne željeti ništa, osjećati bespomoćnost, beznadnost, strašnu usamljenost i prazninu, biti odvojen od svega, imati problema sa spavanjem, uzimanjem hrane, seksualnim funkcioniranjem, ne moći raditi...“ (14). Uzroci depresije jednako su brojni kao i simptomi te su često i skriveni pa je potrebna stručna i ponekad dugotrajnija pomoć za oporavak. Stoga možemo reći da je depresija „odraz narušene kemijske ravnoteže u mozgu i promijenjene komunikacije između živčanih stanica u čemu važnu ulogu igra genetska predispozicija, stres, životna filozofija i stil života“ (Jakovljević 14). Sukladno tome, kod depresivnog poremećaja bitno je ne isključivati moguće čimbenike fokusirajući se samo na jedan, već treba uzeti u obzir sve biološke, psihološke i socijalne faktore.

Termin *depresija* dolazi od latinske riječi *deprimere* što znači „potisnuti, pritisnuti, pogurati prema dolje“, međutim, nije oduvijek bila poznata pod tim imenom. Hipokrat se smatra prvim koji ju je nazvao melankolija i opisao kao mentalnu bolest koja se javlja zbog viška crne žuči u slezeni i time uvelike pridonio znanstvenom pristupu psihičkim poremećajima jer se dotada vjerovalo da su takva stanja rezultat opsjednutosti zlim duhovima (Gerčar). Kasnije je

čak Aristotel smatrao da je melankolija nešto poželjno od čega pate svi intelektualci i učeni ljudi (Ingram i sur. 34), dok je u srednjem vijeku bio zastupljeniji religiozni pristup koji je depresiju tumačio kao grijeh (Davison 115), što je dovelo do dodatne stigmatizacije i isključivanja oboljelih iz društva. Godine 1621. Robert Burton objavio je djelo *Anatomija melankolije* „sa skolastičkim objašnjenjima, ali i astrološkim, sezonskim, prehrabnim navikama i biološkim ritmovima“, zatim francuski psihijatar Jean-Étienne-Dominique Esquirol početkom 19. stoljeća definira melankoliju kao bolest raspoloženja, a njemački psihijatar Karl Ludwig Kahlbaum sredinom i krajem istog stoljeća „opisuje maniju i depresiju kao faze jedne bolesti“ (Karlović 161). Iako je naziv *depresija* već bio u uporabi, tek ga krajem 19. i kroz 20. stoljeće njemački psihijatar Emil Kraepelin koristi kao sveobuhvatan termin za različite vrste melankolije te razlikuje manično-depresivnu psihozu od shizofrenije (Davison 116). U to vrijeme počela se razvijati i psihoanaliza čiji je osnivač Sigmund Freud smatrao da se depresija javlja kao rezultat događaja iz prošlosti te se interpretira kao projiciranje agresije prema samome sebi koja je prvenstveno bila namijenjena za izgubljeni objekt (Davison 116). To se ne mora odnositi samo na stvaran gubitak nekoga ili nečega, već može predstavljati i simboličan gubitak kao, primjerice, kad osoba ne dobije željeni posao. Britanski psihijatar Jeremy Holmes u svojoj knjizi *Depresija* dodatno pojašnjava:

Prema tom modelu, uzroci depresije počinju od podvojenog odnosa prema izgubljenom objektu, koji može proizlaziti iz nerazriješene edipovske dvojbe – malo djeteta istodobno i voli i mrzi majku, smatrajući da ga je napustila zbog sljedećeg djeteta ili svoga seksualnog partnera. (Ta se situacija može primijeniti na oba spola.) Takva podvojenost narušava normalan proces žalovanja u kojemu se izgubljeni objekt idealizira i utjelovljuje u samome sebi (ili ja, kako ga naziva Freud). Potencijalno depresivna osoba ima unutar sebe i kao dio sebe objekt o kojem ima podvojene osjećaje: „sjena objekta pala je na ja“. Osoba se narcisoidno identificira s podvojeno shvaćenim objektom. Njezino je samopoštovanje narušeno jer dio nje sadrži elemente koje mrzi. (25)

Stoga su depresiji posebno izložene osjetljivije osobe i one koje shvaćaju stvari previše osobno pa se smatraju krivima i za ono što je izvan njihove kontrole. To je Freud nazvao narcisoidnim aspektom depresije jer „osoba svako odbijanje ili gubitak shvaća ‘osobno’“ te „pacijent postaje sve zaokupljeniji sobom i udaljuje se od odnosa s drugima“ (Holmes 28). Razvojem neuroznanosti podupirala se psihoanalitička ideja o važnosti iskustava iz ranog djetinjstva jer rani gubitak može pokrenuti receptore u mozgu koji kasnije kroz život mogu izazvati osjetljivost na depresiju (Holmes 23). Njemački psihoanalitičar Fritz Riemann razlikuje četiri

oblika neurotičnih ličnosti: shizoidnu, depresivnu, opsesivno-kompulzivnu i histeričnu, ovisno o tome koji strah prevladava kod oboljele osobe. Prema tome depresivna ličnost pati od straha od osamostaljenoga Ja koji se doživljava kao gubitak sigurnosti te osoba izbjegava razviti svoje Ja, a pokušava živjeti samodavanjem i odricanjem svoga Ja (Riemann 75-76). Time se previše posvećuje partneru – osloncu bez kojeg ne može živjeti, dok bi zapravo trebala razviti samostalnost i nezavisnost (Riemann 77).

Tijekom 20. stoljeća počeli su se razvijati i drugi psihoterapeutske pravci kao što su kognitivno-bihevioralni pravac, Gestalt terapija, interpersonalna psihoterapija i mnogi drugi. Također su se razvojem medicine počeli javljati i psihofarmaci za liječenje duševnih bolesti i poremećaja. „Šezdesetih godina znanost je napredovala do točke u kojoj su znanstvenici mogli izolirati mjeriti razine hormona i neurotransmitera u krvi i mozgu“ te se „pokazalo da snižene koncentracije neurotransmitera noradrenalina dovode do depresije, a povećane do manije“ (Gerčar). Isto tako, dokazalo se i da smanjena koncentracija serotonina, neurotransmitera koji regulira aktivnost drugih neurotransmiterskih sustava, može dovesti do depresije (Gerčar). Međutim, psihofarmaci nisu lijek za depresiju kao ni za druge psihičke poremećaje; oni mogu trenutno pomoći, pogotovo kod kronične depresije kad i smanjenje simptoma može nekome spasiti život. U svojoj knjizi *Veličanstveno ništa: dramaturgije depresije* Nataša Govedić također objašnjava kako „tvrditi da je depresija primarno kemijski ili farmakološki poremećaj, ni za koje znanstvene proučavatelje ovog fenomena u 21. stoljeću nije održiva pretpostavka, jer psihofarmaci mogu donekle kontrolirati akutno bolna emocionalna stanja, ali ne mogu ih izliječiti ni ukloniti“ (18). Ako uzmemo u obzir psihologa Andrewa Solomona koji tvrdi: „Depresiju ne možete razdvojiti od osobe koja je njome pogođena. Lijekovi ne uklanjaju poremećaj identiteta“ (cit. prema Govedić 18), možemo vidjeti i zašto ju je tako teško definirati, a ponekad i dijagnosticirati. Kod svake se osobe može pojaviti u različitom obliku, lakšem ili težem, te iz drugačijih razloga, ovisno upravo o identitetu pojedinca.

Ipak, možemo reći da je situacija danas bitno drugačija. Posljednjih se godina sve više radi na tome da se osvijesti ozbiljnost mentalnih bolesti i da se razbije stigma vezane uz njih. Time se oboljele potiče da potraže pomoć stručnjaka, a s obzirom da svaki psihoterapeutske pravac ima drugačiji pristup i može vidjeti drugačije uzroke, osoba može probati s drugom vrstom terapije ukoliko joj određena ne odgovara. Prema istraživanju iz 2013. godine dokazano je da je manja vjerojatnost da će od depresije ponovno oboljeti osobe liječene psihoterapijom (26.5%), dok je veća vjerojatnost za one koje su liječene psihofarmacima (56.6%) (Koskie). Postoje i druge biološke metode liječenja kao što su transkranijalna magnetska stimulacija

(TSM), terapija svjetlom koja se najčešće koristi kod zimske depresije, deprivacija sna i elektrostimulativna terapija koja se koristi pri „liječenju teških depresija koje ne reagiraju na psihofarmakoterapiju kao i stuporoznih depresivnih bolesnika“ (Jakovljević 201).

Govedić nudi i nešto drugačiji, no vrlo zanimljiv pristup depresiji prema kojem smatra da „depresivni procesi devaluacije nisu *nužno* i nisu *isključivo* štetni i destruktivni po naše mentalno zdravlje, koliko god disfunkcionalnosti povlačili za sobom“ (45). Filozofi Diane Fassel i Al Gini razmatrali su suvremeni život u kapitalističkom svijetu u kojem neprestano težimo nekoj vrsti produktivnosti te ističu da ako želimo odmor, moramo ga zaslužiti, na što se Govedić nadovezuje objašnjavajući da prema tome „dokolicu smijemo nositi kao kratkotrajni *orden za zasluge na radu*; nikako ne kao svakodnevnu kreativnu praksu i zdravstvenu potrebu“, ali „depresija nam, međutim, dopušta revolucionarnu promjenu: možemo se ‘isključiti’ iz utrke“ (28). Stoga depresiji prilazi radije kao posebnoj vrsti otpora:

Artikulacija pasivnoga otpora u tom je smislu ovdje mišljena kao pokušaj artikuliranja bionemoći koja se katkad naziva „depresijom“, katkad „radikalnom pasivnošću“, katkad „štrajkom“, katkad „građanskim neposluhom“, ali, u pravilu, riječ je o povlačenju iz zajedničke socijalnosti u neki oblik apartnosti. (13)

Tu teoriju dalje razrađuje kroz već spomenutu knjigu *Veličanstveno ništa: dramaturgije depresije* koja također obuhvaća veliku umjetničku scenu proučavajući Kafku, Davida Fostera Wallacea, Sofokla, Becketta, Shakespearea, Molierea, Čehova, Matoša, Šnajdera i mnoge druge čime pokazuje da su se brojni umjetnici bavili temom depresije bez obzira na povijesno razdoblje, a to ćemo kroz sljedeća poglavlja moći vidjeti i na primjeru romana *Oblomov* ruskog pisca Ivana Aleksandroviča Gončarova.

3. „A zašto sam ja takav?": Oblomov kao depresivna ličnost

Kao što se moglo vidjeti iz prethodnog poglavlja, najčešćim simptomima depresije smatraju se tuga, bezvoljnost, beznadnost, gubitak interesa i energije, tjeskobnost, razdražljivost, negativne misli, i mnogi drugi. Pri opisima Oblomova najviše se ističu njegova lijenost i apatija što nije iznenađujuće s obzirom na to da velik dio romana provede ležeći, međutim, vidjet ćemo da postoje i drugi simptomi koji ukazuju na njegovu depresivnu ličnost te dubljom analizom pružaju odgovor na pitanje koje si i sam postavlja: „A zašto sam ja takav?“ (Gončarov 102). Dok bi nam odgovor trebao objasniti Oblomovljevo ponašanje, treba uzeti u obzir i teoriju Nataše Govedić prema kojoj depresija može predstavljati jednu vrstu osobnog otpora pa možemo vidjeti i da se Oblomov na taj način nije htio prepustiti utjecaju tadašnjeg društva. Na početku romana svi njegovi poznanici pokušavaju ga odvesti u Jekaterinhof, ali on odbija pozive jer ga ne zanimaju takva društvena okupljanja što kasnije objašnjava Stolzu:

Sve vječita jurnjava, vječita igra tričavih sitnih strasti, osobito pomama, preprečavanje tuđega puta, spletke, ogovaranje, uzajamne zvrčke, to ogledavanje od glave do pete; kad poslušáš, o čemu govore, glava ti se zavrti, zamagli ti se. . . . Dosada, dosada, dosada! . . . A gdje je tu čovjek? Gdje je njegova cjelina? Kuda je nestao, kako se je promijenio za svakakve sitnice? . . . Pogledaj, gdje je centar, oko kojega se vrti sve to: nema ga, nema ničeg dubokoga, što dira u živac. Sve su to mrtvací, ljudi koji spavaju, gori od mene, ti članovi svijeta i društva! Šta vodi njih u životu? Eto oni ne leže, nego svaki dan tumaraju kao muhe amo tamo, a kakav je smisao tomu? Kad uđeš u dvoranu, ne možeš da se nagledáš, kako su po simetriji porazmješteni gosti, kako mirno i dubokomisleno sjede – uz karte. Nema riječi, divan zadatak životu! Izvrstan primjer onomu, koji traži pokreta umu! Zar to nisu mrtvací? Zar oni ne spavaju za svega života, sjedeći? Po čemu sam ja krivlji od njih, što kod kuće ležim i ne zaražavam glavu trojkama i doljnjacima? (182)

Stoga depresija junaku može predstavljati i jedinu metodu kojom se može odvojiti od okoline i na svoj način poslati poruku da društvo oko njega ne funkcioniše. Alexandar Mihailovic u članku „‘That Blessed State’: Western and Soviet Views of Infantilism in Oblomov“ pojašnjava kako je Oblomov nesvjestan revolucionar koji se odriče statusa vladajuće klase te je spreman prepustiti vođenje poslova onima koji zapravo njega služe pa se tako razlikuje i od prijašnjih prikaza suvišnih likova u povijesti (53-54). Dakle, na taj se način njegova apatija ponovno može shvatiti kao vrsta otpora i želja za društvenim promjenama. Zato je daljnja analiza bitna za stavljanje naglaska na važnost uzroka određenog ponašanja, a ne samo posljedica.

3.1. Apatija

Odmah iz prve rečenice romana, prije bilo koje druge osobine, o Oblomovu saznajemo njegovu glavnu karakteristiku – ležanje u krevetu: „U Gorohovoj ulici, u jednoj od velikih kuća, s tolikim stanovnicima, da bi ih dosta bilo za cio kotarski grad, ležao je izjutra na postelji, u svojem stanu, Ilja Iljič Oblomov“ (Gončarov 9). Tako će ostati ležati cijeli prvi dio romana dok ga ne posjeti najbolji prijatelj Andrej Ivanovič Stolz koji ga jedini donekle uspijeva pokrenuti, iako se na kraju romana ponovno vraća u svoje prvobitno stanje. Već iz prvih stranica saznajemo da ga prati apatija, da je „nabuhnuo . . . ili od nedostatka kretnje, ili od nedostatka uzduha, a možda i od jednoga i drugoga“ (9) i da „ležanje nije bilo Ilji Iljiču ni prijeka potreba, kao bolesniku, ili kao čovjeku, koji bi da spava, ni slučajnost, kao onome, koji je sustao, ni naslada, kao lijenčini: to mu je bilo normalno stanje“ (10). Dakle, naviknuo je na takvo stanje koje očito traje već neko vrijeme. Iako ima slugu, toliko se zapustio da mu je soba bila puna prašine, paučine i nepospremljenih stvari te „da nije toga tanjira, ili tek ispušene lule, prislonjene uz postelju, ili da nije samoga domaćina, koji leži na njoj, moglo bi se pomisliti, da tu nitko ne živi“ (11).

Time se već pri upoznavanju lika pitamo kakav je to njegov život i koji je uzrok tome. Čak i kad se pokrene, „kretnje mu je suzdržavala mekoća i lijenost“ (9), što se isto može povezati s depresijom jer se kao jedan od simptoma navode i psihomotoričke promjene među koje se ubraja i usporeno kretanje (Jakovljević 32). Lijenost, naravno, sama po sebi ne mora biti simptom depresije, međutim, kroz roman vidimo da ona utječe i na druge aspekte njegovog života te zajedno s drugim simptomima ipak ukazuje na ozbiljniji problem.

3.2. Prokrastinacija

Jedan od takvih problema, koji nastaje kao posljedica Oblomovljeve lijenosti i koji ga prati do kraja romana, pa tako i njegovog života, jest odgađanje obveza, odnosno prokrastinacija. Piers Steel u svojoj knjizi *The Procrastination Equation: How to Stop Putting Things Off and Start Getting Stuff Done* objašnjava da riječ prokrastinacija dolazi od latinske riječi *pro*, koja znači „naprijed“ ili „u korist“, i *crastinus*, koja znači „sutrašnji“, međutim, stavlja naglasak da se ona odnosi na dobrovoljno odlaganje obveza kad je osoba svjesna da si time nimalo ne pomaže (poglavlje 1), što možemo vidjeti upravo iz Oblomovljevog načina ponašanja. Iako pripovjedač na samom početku romana ističe da mu se „po svem licu sjalo jednako svijetlo [*sic*] bezbrižnosti“ (Gončarov 9), čim su se pojavile brige, „na licu mu [je] iskrsavao naizmjenice ili

strah ili čama i zlovolja“ (11). Iz toga vidimo da nije naviknuo brinuti se sam za sebe i rješavati probleme te da ga hvata tjeskoba. Njegova glavna briga jest imanje, Oblomovka, za koje je trebao smisliti plan promjene upravljanja njime jer su se svake godine umanjivali prihodi te mu je već prošle i pretprošle starješina pisao da nešto treba učiniti. Još je pri prvom pismu Oblomov počeo razmišljati o promjenama i novom planu, ali sve je ostalo isključivo na tome. Svaki put kad bi odlučio nešto smisliti i zapisati, pronašao bi neku izliku i samo ostao ležati. Primjerice, namjeravao je odgovoriti starješini kad mu je sluga Zahar donio račune koje mora platiti i pismo u kojem se mole iseliti zbog renoviranja stana. Pred Oblomovom su se odjednom našle tri brige, a kako on nije znao koju prije riješiti, odlučio je jednostavno ništa ne učiniti. Nedugo nakon toga, zbog grižnje savjesti odlučio je napisati pismo upravitelju stana, ali jedva je našao tintu i papir, za što je krivio Zahara što mu se ne brine o takvim stvarima, da mu se zatim ne bi svidio način na koji je napisao pismo pa ga je rasparao i rekao Zaharu da mu više ne dosađuje s tim. Odbio je i platiti račune te ponovno to ostavio za „sutra“. Taj problem odgađanja aktivnosti ukazuje na motivacijski simptom depresije, a mogu mu pridonijeti i smetnje koncentracije i pamćenja jer se „mnoge depresivne osobe žale . . . na osjećaj da ne mogu misliti kao prije, da se teško mogu koncentrirati, da im je teško donijeti bilo kakvu odluku, da slabo pamte, da se ne mogu sjetiti nekih događaja i slično“ (Jakovljević 33).

Međutim, problem postaje još ozbiljniji jer junak ništa ne poduzima u vezi toga pa se tako u potpunosti naviknuo odgađati obveze, što ga je na kraju stajalo romantične veze s Olgom. Koliko god ga je pokušavala nagovoriti da riješi pitanje imanja, uvijek je pronalazio neki izgovor. Kad je otišao u Sankt-Peterburg potražiti drugi stan, zadržao se kod Agafje Matvejevne Pšenjicine te se sjetio svoje obveze tek pri povratku kući pa si je samo po običaju rekao: „Drugi put!“ (Gončarov 315). Nedugo nakon toga shvatio je da neće tako brzo dobiti novce s imanja i još je uz to bio u dugu pa je počeo odgađati sastanke s Olgom. Situacija između njih postajala je sve gora jer joj on nije imao hrabrosti reći što ga je stvarno mučilo te je nastavio stvarati izlike poput one da je prehladen da bi onda i s tim odugovlačio sve dok se Neva nije smrznula pa nije mogao preko nje. Na kraju i Olga uviđa da se on nikada neće promijeniti i kaže mu da bi, čak i kad bi se oženio, „svaki dan sve dublje zapadao u san“ (385). S obzirom na to da Oblomov zna po cijele dane samo ležati i spavati, a hipersomnija je još jedan simptom karakterističan za depresiju, nije iznenađujuće što se njegovo stanje uspoređuje sa snom, odnosno, možemo reći da je ovdje san blaži naziv za depresiju. Čak mu je i Stolz dok ga je pokušavao izvući iz kreveta rekao da se treba „iskopati iz toga sna“ (178).

3.3. Infantilnost

Leon Stilman u članku „Oblomovka Revisited“ ističe kako Oblomovljevo ignoriranje obveza, zabranjivanje Zaharu da mu ih spominje i neprihvatanje svega što mora napraviti jednostavnim odgovorom „ne želim“ predstavlja tipičnu infantilnu reakciju (66). Naime, infantilnost je također česta kod depresivnih osoba jer, kao što Riemann ističe, takve osobe pokušavaju vezati drugoga za sebe jer, ako je osoba djetinjski bespomoćna, „tko bi mogao biti toliko okrutan i tvrda srca da napusti bespomoćno stvorenje?“ (77). Vidimo da Oblomov nije sposoban brinuti se za sebe, ali ne oslanja se samo na Olgu i njezinu ljubav već i na Stolza. Dok su mu dolazili razni gosti, iščekivao je samo njega jer je znao da će mu pomoći sa svim problemima ili ih čak i riješiti za njega. Također, stalno žali za Oblomovkom, ali nikako da ode na imanje, već bi sve prepustio drugima tako da on ništa ne mora raditi i brinuti se. Čak i sam kaže Ivanu Matvejeviču da ništa ne zna o imanju niti kako se brinuti za njega pa neka mu savjetuje „kao djetetu“ (Gončarov 375). To njegovo neprekidno žaljenje za Oblomovkom i nostalgija za djetinjstvom također predstavljaju infantilno ponašanje jer se ne može pomiriti s činjenicom da je to razdoblje njegovog života završilo i da treba nastaviti dalje. Zato mu je lakše ponašati se kao nesamostalno i bespomoćno dijete koje svi služe jer tako bar na neki način proživljava djetinjstvo.

Budući da depresivnim osobama nedostaje samopouzdanja i samostalnosti, one često idealiziraju druge, opraštaju im slabosti i smatraju ih bezazlenijim nego što jesu, odnosno u drugima vide „zapravo samo dobro, što u sebi nosi, pored neposredne opasnosti iskorištavanja, također čestu i trajnu naivnost i infantilnost“ (Riemann 79). To ponovno vidimo na primjeru Oblomova koji je zadržao tu dječju naivnost i zato ima podosta infantilni pogled na svijet. Kroz roman saznajemo da je „dobrijan, bezazlenjak“ (Gončarov 9) kojem najviše smeta to što društvu nedostaje humanosti i empatije. Na svojoj je koži to osjetio čim se zaposlio jer je očekivao puno opušteniju atmosferu kao što je bila cijeli njegov život na Oblomovci. Mislio je da će se poglavar brinuti kako mu je, ali umjesto toga dočekala ga je radna atmosfera u kojoj su se svi samo htjeli istaknuti pred poglavarom, a on se, iako nije bio loš prema svojim zaposlenicima, nije brinuo kako je to Oblomov očekivao. Također je mislio da dolazak na posao nije obvezan pa se razočarao kad se uvjerio u suprotno, što je još jedna infantilna reakcija. Vrhunac svega toga je ostavka koju se nije usudio odmah dati, već se nije pojavio na poslu te je poslao liječničku potvrdu da je bolestan, a nakon nekog vremena se samo „zahvalio na službi“ (63). Stilman također ističe da njegovo podnošenje ostavke nije samo odustajanje od posla već i od

života (65) što je u potpunosti opravdan zaključak jer ubrzo nakon toga Oblomov počinje sve rjeđe izlaziti iz kuće te se sve manje socijalizira.

Svoje mišljenje Oblomov dijeli i s drugima u nadi da će pronaći nekoga tko će ga razumjeti pa se tako Penkinu žali na književna djela u kojima nedostaje suosjećanja prema čovjeku:

„Zašto se oni muče: zar za užitak, što će ono, ma koga uzeli, izići istinito? A života nema ni u čem: nema razumijevanja života i saučešća, nema onoga, što tamo kod vas nazivaju humanošću. Puko samoljublje. Prikazuju oni kradljivce, pale ženske, kao da ih love na ulici i vode u zatvor. U njihovu se pripovijedanju ne osjećaju ‘nevidljive suze’, nego jedino vidljiv, prost smijeh, pakost...“ (Gončarov 32)

Riemann ističe da su depresivne osobe često podsvjesno agresivne jer te osjećaje nisu mogle iskazati u djetinjstvu pa ih je i kasnije strah tuđe reakcije ukoliko pokažu agresiju (92). Zato izbjegavaju konflikte, ali ta se agresivnost očituje kao „kukanje, jadanje i lamentacija“ te „kukaju kako im je svega preko glave, kako su ljudi zli, bezobzirni“ (91). Iako možemo reći da Oblomov s pravom kritizira društvo, kasnije vidimo koliko ga ljudska zloba i nepravda diraju jer ne može prestati razmišljati o tome pa oplakuje „gorko nevolje čovječanstva, muči se neznanim, bezimenim mukama, i čamom, i težnjom nekud u daljinu, onamo valjda u onaj svijet, kuda ga je znao zanositi Stolz...“ (Gončarov 70). Međutim, odmah nakon toga vidimo i potisnutu agresiju:

Događa se i to, da ga zaokupi prezir za ljudsku opačinu, za laž, za klevetu, za zlo, što se je razlilo po svijetu, i u njemu se raspaljuje želja, da pokaže čovjeku rane njegove, i odjednom se zažižu u njemu misli, hodaju i planduju mu po glavi, kao valovi po moru, onda izrastaju u nakane, pale svu krv u njemu, zamigolje mu se mišice, napregnu se žile, nakane se prevraćaju u težnje; kreće ga moralna sila i on za jedan časak brzo mijenja dvije tri poze, blistavih se očiju napolak pridiže na postelji, pruža ruku i zanosno se ogledava uokolo... Samo što se nije težnja ostvarila, pretvorila se u junačko djelo... a onda, gospode! Kakvim bi se čudesima, kakvim valjanim posljedicama mogli nadati od takva uzvišena napora!... (70)

Možda bismo se i mogli nadati nekakvim posljedicama da već nismo upoznati s Oblomovljevom osobnošću koja voli sanjariti, ali neće ništa poduzeti, upravo zbog straha i nedostatka samostalnosti. Depresivne se osobe često boje individuacije jer bi se tada razlikovale od drugih ljudi koji ih mogu odbaciti i time gube osjećaj sigurnosti (Riemann 78). Stoga im je

lakše ostati na razini djeteta kojem toliko nedostaje ljubavi da će radije udovoljavati drugima u nadi da će se „uklopiti“ i dobiti traženu ljubav. Oblomov je toliko vjerovao u dobro u ljudima, unatoč suprotnom mišljenju poznanika, da mu je u duši „gorjela ipak vjera u prijateljstvo, u ljubav, u ljudsko poštenje, i ma koliko se varao u ljudima, ma koliko se prevarilo i kinjilo srce njegovo, nikad mu se nije poljuljao osnov dobra i vjera u dobro“ (Gončarov 283). No u njemu je ipak prevladavao strah od odbacivanja pa se bojao iskazati svoje mišljenje te je „javno . . . pristajao gdje kad uz zbor cinika“ (283). Međutim, kao što je već rečeno, takvu dječju naivnost vrlo lako mogu iskoristiti drugi što je i napravio Tarantjev s Ivanom Matvejevičem prisilivši Oblomova da ostane na Vyborškoj strani. Štoviše, još na početku romana vidimo da Tarantjev iskorištava Oblomovljevu dobrotu tako što stalno posuđuje njegovu odjeću koju kasnije ne vrati, ali jedino mu se Zahar suprotstavlja dok Oblomov samo šuti i trpi. Suprotstavi mu se tek na kraju romana kad mu Stolz kaže da su ga on i Ivan Matvejevič krali i dok je čitatelju drago da se napokon zauzeo za sebe, za njega je nažalost prekasno da se počne mijenjati. Sukladno tome, Riemann ističe da „depresiji mogu pogodovati naglašeno dobroćudna i topla priroda, umiljatost i želja za ljubavlju kao i velika prilagodljivost“ (94). Oblomov je uistinu bio iznimno suosjećajan i velikodušan te je stremio za ljubavlju kakvu je iskusio u djetinjstvu, što su sve plemenite osobine, ali su bez sumnje utjecale na njegovo zdravlje.

3.4. Beznade

Neke osobe koje pate od depresije mogu se naći i u depresivnoj životnoj poziciji „koja se razvija kada neka osoba preuzme tuđe negativno mišljenje o sebi i pozitivno mišljenje o drugima“ (Jakovljević 157). Prilikom Penkinovog posjeta Oblomovu, on mu ističe da je „vazda onakav isti nepopravljivi, bezbrižni lijenčina“ (Gončarov 29) da bi mu nešto kasnije i Tarantjev rekao da će propasti jer je lijenčina (55). Nakon toga nam pripovjedač govori malo više o Oblomovljevoj prošlosti iz koje saznajemo da nije oduvijek bio takav već je bio i radostan i spreman na rad, ali se odmah pri prvoj službi razočarao jer je očekivao da će ljudi biti puno susretljiviji i empatičniji. Tako se život „u njegovim očima dijelio na dvije pole: jedna se sastojala od rada i dosade, – to su mu bili sinonimi; druga od spokoja i mirnoga veselja“ (60). Stoga kad od Sudjbinskog, koji ga je posjetio prije Penkina i Tarantjeva, čuje koliko radi, pomisli kakav je on nesretnik koji samo ide za karijerom, a on može ležati, ne mora pisati spise i obavljati druge slične poslove. Dok je razmišljao o Penkinu također se pitao kada će se on zaustaviti i odmoriti bez obzira na to što je svjestan da tako zarađuje. Međutim, nakon Penkinovog i Tarantjevlevog prozivanja, situacija se pomalo mijenja. Zahar također nehotice

uvrijedi Oblomova usporedivši ga s „drugima“ te mu sve to predstavi okidač za preispitivanje vlastitog života. Počne razmišljati što bi drugi napravili na njegovom mjestu i zaključi kako bi oni već riješili njegove probleme: drugi uživaju u životu, ali on nije poput njih te se „rastužio . . . i zaboljela ga vlastita neobrazovanost, zastoj u rastu moralnih sila, težina, koja smeta svemu; izjedala ga i zavist, što drugi žive tako puno i široko, a njemu kao da je težak kamen navaljen na usku i jadnu stazu živovanja njegova“ (101). Ako mu svi oko njega govore samo da je lijenčina, što ga sprječava od toga da se uvjeri da je to sve što će ikada i biti? Svjestan je da način na koji živi nije zdrav, ali ne može si pomoći. Čak si prizna da bi i on htio živjeti kao drugi, ali „vedra se svijest budi sve rjeđe i tek na trenutak razbuđuje sile što spavaju“, a „um i volja davno su paralizirani, i valjda zauvijek“ (102). Ovakve mu se misli protežu i kasnije kroz roman kad objašnjava Stolzu da se pokušao i prije „iskopati iz sna“, ali mu nije uspjelo, a sada ne vidi smisao jer ga „ništa . . . ne doziva, duša se ne trga, um spokojno spava“ (178-179). Ili, kad Olgi govori kako njegov život nema smisla: „Kakva je u mene svrha? Nema je. . . . Kad ne znaš, zašto živiš, onda živiš kakogod, dan za danom; raduješ se, što je prošao dan, što je nastala noć, te u san gnjuriš nemilo pitanje, zašto si živio taj dan, zašto ćeš živjeti sutra“ (244). Olgi je teško povjerovati u to te više retorički pita je li moguće da „nečije živovanje može da bude nepotrebno?“ na što joj odgovara da „[m]ože. Na primjer moje“ (244). Iako nema suicidalne misli kao takve, ne vidi smisao svog života pa na Stolzovo pitanje, „Ti si, čini se, lijen i da živiš?“ iskreno odgovara: „Pa šta, i jest istina: lijen sam Andreju“ (179).

Ako su ovakvi voljni dinamizmi kod depresivnih osoba sniženi, tada govorimo o hipobuliji, a ako su potpuno odsutni, tada je to abulija. Obje vrste povezane su sa „smanjenjem životne energije, nesposobnošću uživanja i gubitkom osjećaja smisla“ te su „depresivni . . . bolesnici jako ovisni o okolini što u njima može produbiti osjećaj krivice da su teret drugima“ (Jakovljević 36). Nema sumnje da Oblomov ovisi o okolini, bilo to o slugama o kojima ovisi još odmalena ili kasnije o Stolzu, Olgi i naposljetku o Agafji. Osjećaj krivice svakako bi objasnio zašto je toliko uporno odbijao otići na Oblomovku sa Stolzom i Olgom čak i prije nego što je dobio dijete s Agafjom. Kad mu kasnije Stolz ispriča za svoju vezu s Olgom i pozove ga na Oblomovku, on iskreno prizna da ne želi ići jer se boji zavisti i da će „vidjeti svoj gorki i uništen život“ (Gončarov 455), čime priznaje da žali za životom koji je mogao imati i da nije ispunjen trenutnim načinom življenja pa se samo pomirio i uvjerio da je to sudbina, što ćemo vidjeti detaljnije i pri analizi ljubavnih odnosa.

3.5. Ljubavni odnosi

Kao što je već ranije spomenuto, Riemann je smatrao da se depresija javlja kod osoba koje imaju strah od osamostaljivanja jer se boje da će time izgubiti sigurnost (75). Nadalje, objašnjava da „kod depresivnih ličnosti dominira strah od gubitka u raznovrsnim oblicima kao strah od usamljeničke distance, od razdvojenosti, nesigurnosti i usamljenosti, od napuštenosti“ (77) pa se zato u potpunosti posvećuju partneru jer „ljubav, voljeti i biti voljen je najvažnija stvar na svijetu za depresivnu osobu“ (84). Takve osobe izbjegavaju konflikte, prilagođavaju se drugima i spremne su na odricanje što je očigledan slučaj i kod Oblomova. To se najbolje vidi u njegovom odnosu s Olgom jer je ona ta koja cijelo vrijeme donosi odluke i kasnije pokušava održati njihovu vezu, dok je on nesiguran pa joj se prilagođava te nije sposoban preuzeti nikakvu inicijativu. Koliko mu samopouzdanja nedostaje vidimo čim joj prizna da je zaljubljen u nju jer nakon toga pobjegne i osjeća stid, a kad je ponovno vidi, kaže joj da je to bila neistina i moli je da zaboravi na to, sve dok mu ona ne dokaže da se ne ljuti na njega. Nakon toga se Oblomov razvedri, ali ponovno počne s preispitivanjem i analiziranjem pa pomisli: „Ne, ne može to biti! . . . Da ljubi mene, smiješnoga, sa sanljivim pogledom, uvelik obraza... Ona se svejednako podsmijeva meni...“ (Gončarov 227). Riemann tvrdi da „tko ne vjeruje u sebe da je samostalan partner, upravo njemu prijete opasnost od gubitka; jer zavisnošću i nedovoljnim držanjem do sebe zapada u opasnost da ni drugi ne drži do njega, da ga ne prihvati ‘kao potpunog’“ (88). Olga je tražila nekoga tko cijeni samoga sebe i ima samopoštovanja, ali Oblomov je bio toliko usmjeren na nju i precjenjivao je da mu je ona predstavljala smisao života:

– Život, život se opet otvara u meni, – govorio je kao u bunilu: – evo ga, u vašim očima, u smiješku, u toj grančici, u Casta divi... sve je tu...

Ona mahne glavom.

– Ne, nije sve... polovina je.

– Ljepša.

– Možda, – reče ona.

– A gdje je druga? Šta iza toga ima još?

– Tražite.

– Čemu?

– Da ne izgubite prvu, – dokrajči ona, dade mu ruku i oni pođoše kući. (Gončarov 245)

Dakle, Olga ga je upozorila da ako ne potraži smisao svog života, izgubit će je, ali čini se da on to, kao i sve ostalo, nije pretjerano ozbiljno shvatio.

Čak i kad Olga otvoreno kaže Oblomovu da ga voli to mu nije dovoljno: „Oblomov je na večer, po običaju, prisluškiavao kucanju svoga srca, onda ga opipao rukama, provjerio, da li se je tamo uvećala otvrdina, naposljetku zaronio u analizu svoje sreće i odjednom zapao u kap gorčine i otrovao se“ (Gončarov 259). Ta „kap gorčine“ samo je drugi naziv za negativne i depresivne misli koje su okupirale njegov um. Ponovno sam sebe kritizira, kaje se i žali za prošlošću dok bi umjesto toga trebao biti sretan i zahvalan što ima Olgu i još cijeli život ispred sebe koji može provesti s njom. Međutim, za njega je to nemoguće jer je već godinama naviknuo tako razmišljati i sabotirati samoga sebe čemu uzrok ponovno može biti strah od gubitka. Depresivne ličnosti, po Riemannu, ne priznaju si želje, afekte i nagone te nastaje „pasivan stav iščekivanja koji ne štiti depresivnu ličnost od razočaranja i iz toga proistekle daljnje depresije, jer život ne ispunjava ova očekivanja“ (80-81). Dakle, takve osobe „ne mogu zahtijevati da nešto uzmu; one ne mogu biti pozitivno agresivne i sve što djeluje povoljno makar na minimalan razvoj osjećaja samopoštovanja, to sa svoje strane ponovo oslabi njihovu odvažnost da nešto zahtijevaju i nešto učine“ (81). Jasno je da Oblomov nema odvažnosti s Olgom pa je zato cijelo vrijeme ispituje je li sigurna u svoje osjećaje prema njemu; uvjeren je, odnosno, uvjerio se, da je ona u zabludi i da će ga ostaviti čim se pojavi netko drugi. Čak joj kaže da se on odriče i žrtvuje jer vidi njezinu sreću u budućnosti (Gončarov 267). Iako je za depresivne ličnosti zbog straha od gubitka karakteristično da će se „što je moguće čvršće prilijepiti za drugoga“ (Riemann 79), kod Oblomova je ipak prevladao njegov nedostatak samopouzdanja i strah da će ga Olga jednog dana napustiti. Iako je i to strah od gubitka, on ne reagira u potpunosti tako da će se „prilijepiti“ za Olgu. Kad bi si priznao da je želi i potrudio se oko njihove veze, to bi značilo da se može i razočarati ako ga ostavi, ali to si ne može dopustiti pa je se unaprijed odrekne sabotirajući samog sebe. Jedno je vrijeme bio spreman prepustiti joj se i čak mu je odgovaralo da je ona „glavna“ u njihovoj vezi, ali sve do granice kada je trebalo mijenjati svoje navike i osobnost. Uporno si ponavlja kako je lijen i odbija riješiti pitanje imanjanja pod izlikom da je on takav i da ga zato ona ne zaslužuje. Olga mu otvoreno kaže da možda njezina ljubav i jest zabluda, ali mu je rekla da ga voli i ona ne može umiriti njegovu sumnju jer ne zna što će biti za godinu dana (Gončarov 271), no to je samo pridonijelo njegovoj nesigurnosti.

Karl D. Kramer u članku „Mistaken Identities and Compatible Couples in Oblomov“ ističe da Oblomov nije bio siguran u to da je Olga njegova idealna žena. Otvoreno mu je rekla

da ne želi živjeti od blagdana do blagdana i veseliti se što je još jedan dan prošao, kao što je to bilo na Oblomovci, jer ne vidi sreću u tome, što pokazuje da nisu ni bili kompatibilan par (73). Moguće je da Oblomov podsvjesno nije ni htio da njihova veza uspije što ga ponovno dovodi do sabotiranja čime bi izbjegao razočaranje kad bi shvatio da Olga nije žena za njega. Međutim, ako je to i bio slučaj i dalje nije smogao hrabrosti priznati si to pa je čekao da ona prekine s njim. U članku „The Spatial Imagery of Oblomovism“ Larry R. Andrews također pojašnjava kako je Oblomov stvorio mit prema kojem doživljava i idealizira Olgu, ali kada shvati da je stvarnost drugačija, odbaci Olgu umjesto mita i tako je izgubi (332). Čak i pri samom kraju romana kad se na prvu čini da je napokon pronašao sreću s Agafjom, vidimo da se zapravo tješi što nikad nije morao raditi i iskusiti životne probleme iako je svjestan da tako nije iskusio ni radosti života:

On se diči u sebi, što je izmaknuo njegovim dosadnim, mučnim zahtjevima i grožnjama, ispod onoga obzorja, pod kojim sijevaju munje velikih radosti i razliježu se nenadani gromovi velikih jada, gdje titraju lažne nade i sjajne prikaze sreće, gdje grize i izjeda čovjeka vlastita misao i ubija strast, gdje pada i pobjeđuje um, gdje se u neprestanoj bitki bori čovjek, te odlazi s bojišta izmoren i vazda nezadovoljan i nezasitan. Nije okusio slasti, koje se stječu u borbi, nego se u misli odrekao njih i osjeća spokoj u duši samo u zaboravljenom kutku, gdje ne znaju za kretnju, borbu i život. (Gončarov 495)

Međutim, ako se prisjeti uspomena ili neispunjenih snova, počne žaliti način na koji je proveo život te „spava on nemirno, budi se, skače s postelje, plače gdjekad hladne, beznadne suze za svijetlim idealom života, koji se je zauvijek ugasio, kao što plačeš za milim pokojnikom, s gorkim čuvstvom svjesnosti, da mu za života nisi udovoljio“ (495). Zatim gleda sve oko sebe i tješi se da je takva bila sudbina, tako je život određen za njega, a zapravo sve dolazi od straha od gubitka. Nikad nije uzeo stvari u svoje ruke jer se previše bojao i sad mu je lakše uvjeriti se da je tako trebalo biti nego da prihvati razočaranje od kojeg je i bježao ne poduzimajući ništa. Išao je logikom depresivne ličnosti da, ako si ne prizna želje, ne može ni biti razočaran, ali svejedno ga je to dočekalo na kraju jer se njegovo „pasivno iščekivanje“ nikada nije ostvarilo. Jedina utjeha su mu Agafja i djeca jer su ga barem djelomično vratili na Oblomovku.

3.6. Djetinjstvo i odgoj

Iz prijašnjih poglavlja vidimo da je Oblomov dosta vremena provodio razmišljajući o svom životu ne bi li shvatio zašto se osjeća tako kako se osjeća. Pri tom ni sam ne može imenovati uzrok tom svom osjećaju tuge i beznađa pa mu predstavlja nedokučivu nepoznanicu:

Kao da je netko ukrao i u vlastitoj mu duši zakopao ona blaga, što su mu darovali svijet i život. Nešto ga je spriječilo, da nije srnuo na životno poprište i letio po njem na svim jedrima uma i volje. Neki je tajni neprijatelj spustio na njega tešku ruku u početku puta i daleko ga odbio od ravnoga ljudskoga određenja... (Gončarov 102)

Kasnije vrlo slična razmišljanja iznosi Stolzu koji pokušava doprijeti do njega, ali Oblomov mu objašnjava da ni sam ne zna što mu se dogodilo i koji je uzrok promjene njegovog raspoloženja i ponašanja:

A i kuda se je djelo sve, – zašto se je ugasio! Nedokučivo je! Ta nisu me snalazile ni bure ni potresi; nisam gubio ništa; nikakvo mi breme ne tišti savjest: čista je kao staklo; nikakav udarac nije u meni ubio samoljublje, nego tako, bog bi znao zašto, propada sve! (192)

No isto tako mu ni nitko drugi ne uspijeva pomoći. Većinu nije ni briga jer „nitko nije znao i nije vidio taj nutarnji život Ilje Iljiča: svi su mislili, da Oblomov tek ovako, leži samo i u zdravlje jede, a ničemu se više ne treba nadati od njega; teško da su mu i sabrane misli u glavi“ (71). Samo je Zahar znao „još detaljnije sve njegove nutarnje bivstvo“, ali on je vjerovao da to jednostavno treba tako biti (72). Stoga je zanimljivo da nakon silnih Oblomovljevih pitanja „zašto sam ja takav?“ on pada u san i sanja Oblomovku te tako dobiva odgovor kojeg nije ni svjestan.

Iz sna saznajemo da je Oblomov imao vrlo lagodan život na Oblomovci koji je još dodatno idealiziran. Odmalena živi sa slugama i dadiljom koji ga oblače, umivaju i paze na njega. Majka je bila brižna, ali čak se i previše zaštitnički ponašala pa tako Oblomovu ništa nije dopuštala da napravi sam:

Onda ga mati pomiluje još i pušta ga na šetnju u vrt, po dvorištu, na livadu, uz strog nalog dadilji, da ne pušta dijete samo, da ga ne pušta k konjima, k psima, k jarcu, da ne odlazi daleko od kuće, a glavno, da ga ne pušta u jarugu, na najstrašnije mjesto u okolini, koje je na zlu glasu. (Gončarov 112)

Dadilja ga je uvijek pratila u stopu i nije ga smjela ispustiti iz vida. Čak i kasnije, kad Oblomov ima 14 godina, Zahar ga oblači, ali mu i govori što sve treba učiniti kad ustane, međutim:

Ako Ilja Iljič ushtjedne štogod, treba samo da migne, i već tri četiri sluge lete, da mu ispune želju; ako ispusti štogod, treba li da dohvati stvar, a ne može da dohvati, – treba li da što donese, da otrči po štogod: on bi, kao živahan dječak, htio da poleti gdjekad i da sve izradi sam, ali tu odmah otac i mati i tri tetke uzvikuju u pet glasova:

– Zašto? Kuda? A Vaska, a Vanjka, a Zaharka, čemu su oni? Hej! Vaska! Vanjka! Zaharka! Šta gledate, vi zjake? Sad ću ja vas...

I nikako Ilji Iljiču ne polazi za rukom da sam sebi uradi štogod. (146)

Nema sumnje da je ovakav odgoj razmazio Oblomova pa se tako nakon nekog vremena naviknuo na to i počeo za svaku sitnicu zvati sluge. Tako je odrastao pa se tako i kasnije ponašao prema Zaharu te mu je sve što je morao sam napraviti predstavljalo problem. No, iako se naviknuo na služenje, htio je, kao i svako dijete, bezbrižno se igrati i trčati pa mu je dosadila „nježna brižljivost roditeljska“, „tužan ostaje kod kuće, tetošen kao egzotičan cvijet u topliku, te raste polagano i tromo, baš kao i taj cvijet pod staklom“, a „sile koje teže da izbiju, obraćaju se u nutrinu, venu i ginu“ (146-147). To već pokazuje koliko je odgoj imao utjecaja na njegov nedostatak samopouzdanja i samostalnosti, a time i razvoj depresije. Jednom se prilikom otišao sam grudati te je pao, kako pripovjedač ističe, jer „nije naučen“ (147), a kod kuće su svi očajavali i mislili da ga više nikad neće vidjeti jer ga nisu odmah mogli naći. Međutim, Oblomov nikad nije pokazivao tu ljutnju koju je osjećao zbog pretjerane roditeljske brige što je dovelo do potiskivanja osjećaja i želja već ranije opisanog u poglavlju o infantilnosti. Riemann ističe da je jedan od razloga razmaženosti depresivnih ličnosti upravo majčin strah od gubitka ljubavi te je stoga majka stalno uz dijete, pokušava ga od svega zaštititi i tako dijete više ne može izraziti svoje osjećaje i želje pa postaje sve pasivnije jer ništa ne može učiniti bez majke ili njezina odobrenja i na koncu pada u stav pasivnog iščekivanja (97-98). Čak i on sam smatra da je Gončarov „sjajno opisao takav razvitak“ (98).

Kao rezultat takve razmaženosti kojom majka ne dopušta da išta imalo loše dopre do djeteta, Riemann ističe da:

Dijete ostaje uvjerenom kako će vanjski svijet bez daljnjeg biti toliko blag i podatan kad se i ono s njim sudari. A tada doživi svoju nespremnost i slabost, pred kojima ponovo pobjegne u staru sigurnost. Zbog slabosti vlastitoga Ja učini mu se ovladavanje životom čudovišnom zadaćom pred kojom ustukne i klone. (99)

Upravo se to i dogodilo Oblomovu koji nije bio nimalo spreman za „vanjski svijet“ jer se naviknuo na sigurnost doma pa se odmah prvi prvom razočaranju, koje se dogodilo na poslu, povukao u najbliže utočište – stan iz kojeg gotovo pa ne izlazi. To je tipična infantilna reakcija kao kad dijete trči mami nakon svađe s prijateljima. I Oblomov bi potrčao majci da je još živa, ali kako nije, jedino što mu preostaje jest žaliti za prošlošću i tražiti takvu sigurnost do kraja života.

Stilman iznosi zanimljivu opasku da se Oblomov više ne vraća na Oblomovku jer mu, kad više nema majke, ne predstavlja sigurnost kao prije u djetinjstvu. Ondje je još i upravitelj imanja koji ga potkrada te se ne može suočiti s realnošću (53). To bi uništilo njegovu sliku Oblomovke pa mu je lakše odgađati odlazak i proživljavati je u snovima, doslovno i metaforički. Zbog takvog neprestanog sanjarenja o prošlosti nastaje strah od budućnosti jer samo priželjkuje vratiti se u djetinjstvo, ne smišlja nikakve planove, a sama pomisao na budućnost stvara mu anksioznost. Christine Borowec se u članku „Time After Time: The Temporal Ideology of *Oblomov*“ posebno bavi tematikom vremena u romanu pa ističe kako Oblomov često nema pojam o vremenu, kao kad mu dolaze gosti pa im govori da dolaze „sa studeni“ nesvjestan da je već proljeće ili kad se boji da je Stolz ispričao Olgi kako je jučer nosio krivo sparane čarape i izvrnutu majicu ponovno nesvjestan da to nije bilo jučer nego prije barem tjedan dana (563). Time ponovno podsjeća na dijete koje ne zna kako vrijeme funkcionira pa mu se sva prošlost svede na „jučer“, baš kao i kod odgađanja obveza kad sve ostavlja za „sutra“. Sve to ponovno dolazi iz njegovog djetinjstva i odgoja jer su na Oblomovci živjeli za blagdane i slične svečane događaje pa se po tome računalo i vrijeme. Budućnost se spominje jedino kad majka govori o Oblomovljevoj budućnosti u kojoj je on junak „neke sjajne epopeje“ (Gončarov 119), ali kako on to nikad ne doživi, nema smisla ni vjerovati u budućnost. Ako se nije ostvarilo ono u što je majka kao njegov najveći oslonac polagala nade, kako imati imalo vjere u daljnji život i vlastite odluke? Koliko strepi od budućnosti vidimo i iz njegovog odnosa s Olgom jer stalno preispituje njezinu ljubav i osjeća zbog straha što će biti u budućnosti. Borowec zaključuje kako je čak i Olga shvatila da Oblomov može jedino vidjeti budućnost kao priliku za vraćanje u prošlost (564) te zapaža da mu dadilja priča narodne priče o ruskim herojima koje uspoređuje s Ahilom i Uliskom, što je zanimljivo jer se i Uliks želi vratiti kući (569). Nakon svih tih praznovjernih priča „dječaku se napučila mašta neobičnim prikazama; bojazan i zebnja uvriježila mu se u duši na dugo vrijeme, možda zauvijek“ (Gončarov 124). Iako je poslije shvatio da ništa od toga ne postoji, „na svakom koraku sve očekuje nešto strašno i boji se“, ali

i odrasli „svi u mračno veče dršću od nečega“ (124). Posljedice vidimo i kasnije nakon davanja otkaza na poslu i prestanka socijaliziranja:

K svemu se tomu vratila s godinama neka dječja plahost, očekivanje opasnosti i zla od svega, što se ne sastaje u sferi svakidašnjega živovanja njegova, – posljedica odvike od raznolikih vanjskih pojava.

Nije ga plašila, na primjer, pukotina na stropu u spavaćoj sobi: na nju se je priučio, nije mu također padalo na pamet, da navijek zagušljivi zrak u sobi i neprestani boravak u zatvorenom prostoru teško da nije pogubniji za zdravlje nego noćna vlaga: da je svakidašnje prepunjavanje želuca postepeno samoubijstvo na svoj način; ali na to se je bio privikao i nije se plašio.

Nije se privikao na kretnju, na život, na mnogi svijet i na vrevu. (64)

Očigledna je anksioznost od koje pati zbog straha od nepoznatog. I sam kaže da „ne trpi[m] nikakvih promjena“ (38) kad mora iseliti iz stana pa bi volio da postoji bilo kakvo rješenje samo da ne mora seliti i uvoditi promjene u život. Međutim, dalje vidimo i strahove koji čak počinju biti paranoični, odnosno „spopadao ga je nervozan strah: plašio se od tišine oko sebe, ili naprosto i sam ne zna, od čega, – po tijelu su mu prolazili mravci. Ponekad je bojažljivo ispod oka gledao u mračni kut te čekao, da se uobrazilja našali s njim i pokaže mu natprirodnu pojavu“ (65). Svaka nova i nepoznata situacija Oblomovu predstavlja nesigurnost s kojom se ne zna nositi pa bježi umjesto da se suoči s njom. Ni na Oblomovci nisu voljeli promjene, a kad im se i pojave neke brige, oni ih „dočekuju ponajviše sa stoičkom nepomičnošću“ (128). Jednom se prilikom srušio dio hodnika i slugama se naredilo da odnesu daske i ograde da ne stoje na putu te je tako sve ostalo do proljeća. Oblomovljev otac bi pozvao tesara i krenuo planirati popravak, ali sve bi ostalo samo na tome. Takvo ponašanje možemo primijetiti kasnije i kod njegovog sina. Tek kad je bilo krajnje vrijeme da se to popravi, stari je Oblomov pozvao tesara da „zasad starim odlomcima podupre preostali dio hodnika, koji se je održao“ (129). Ponovno je odabrao trenutno najlakše rješenje kao što bi to napravio i njegov sin, po uzoru na njega. Iako je stari Oblomov ipak za razliku od sina znao nešto napraviti, „trpjeli su rad kao kaznu“ (126) jer „životna je norma bila gotova i predata njima od roditelja, a oni su je primili, također gotovu, od djeda, a djed od pradjeda, sa zavjetom, da će je čuvati cjelovitu i netaknutu, kao oganj Vestin“ (127). Prema tome, jasno je da je Oblomov išao stopama svojih roditelja, no čim njih više nije bilo da mu utabaju stazu, izgubio se i otada je samo tražio put natrag.

Kako bi se vratio natrag, Oblomov je trebao naći ženu s kojom bi proveo ostatak života na Oblomovci. To mu je bio životni san pa kad upozna Olgu sanja o tome kako će se vratiti s njom na imanje. Međutim, treba mu netko tko će mu kuhati, pospremati i brinuti se za njega kao za dijete. Drugim riječima, on nesvjesno traži majku, što je glavni razlog propasti veze s Olgom, a ne lijenost koja je samo pridonijela kraju. Iz istog razloga čim dođe kod Pšenjicine prizna da mu se sviđa okruženje jer ga podsjeća na Oblomovku. Kad ga je posjetio Stolz, čak je i on primijetio da je to ista Oblomovka, „samo gadnija“ (Gončarov 409). Rekao mu je i da je „svoju umještinu izgubio još za djetinjstva, u Oblomovci, među tetkama, dadiljama i dvoriteljima“ (411), naglašavajući tako važnost odgoja. Iako se čini da bi trebao biti sretan s obzirom na to da je ponovno kao na Oblomovci, on stalno preispituje svoj život i žali što se nikad nije vratio na imanje. Tješi ga činjenica da se nije „rodio niti je bio odgojen kao gladijator za arenu“ (496), to jest koristi odgoj kao izliku za svoje ponašanje. Iz njegovog sna također vidimo da je Oblomovljevoj majci glavna briga bila kuhanje pa ne čudi što ga je Pšenjicina, podsjećajući na majku, toliko privukla svojom hranom. Pružila mu je sigurnost i brigu koju je cijelo vrijeme tražio pa mu se tako u jednom trenutku prisnilo da je ponovno na Oblomovci i da je „stigao u onu obećanu zemlju, gdje teku rijeke meda i mlijeka, gdje jedu nezarađen kruh, hodaju u zlatu i srebru“ (501). John Givens primjećuje da se u romanu naglašavaju Agafjine grudi, gole ruke, laktovi i vrat jer su to dijelovi tijela izloženi djetetu dok ga majka drži i doji, što podržava tvrdnju o junakovoj infantilnosti (99). Nadalje, ističe da Olga predstavlja njegovu majku, a Agafja dadilju, ali s obzirom na to da se dadilja zapravo brinula o njemu, želi Agafju, a ne Olgu (100). Dok je bio zaljubljen u Olgu razmišljao je o strasti i kako su rijetki oni koji žive sretan strastven život za koji se treba roditi, ali onda se zapita i treba li se odgojiti za takav život čime si ponovno daje opravdanje za to što ne vjeruje u strasti iza kojih „ostaje: dim, smrad, a sreće nema!“ (Gončarov 213). Dakle, iako Oblomov nije bio svjestan na koje je sve načine odgoj utjecao na njega, znao je da svejedno igra ulogu, ali je radije odabrao samosažaljenje i koristio ga kao opravdanje da je takva njegova sudbina umjesto da je radio na sebi i mijenjao navike. Drugim riječima, „[m]ožda je djetinji um njegov odavno riješio, da se tako mora živjeti, kako oko njega žive odrasli, i nikako drugačije“ (126).

4. Pristup depresivnom poremećaju u romanu *Oblomov*

Uzevši sve prethodno navedeno u obzir, zaključujemo da se Oblomovljeva ličnost uistinu može smatrati depresivnom, a drugi zadatak pred nama je da skrenemo pozornost na način na koji se pristupa depresiji u romanu. Stolz je mogao razumjeti kako mu se prijatelj osjeća, ali nije često bio u gradu te čak ni on ne uspijeva pružiti odgovor na pitanje zašto je Oblomov takav. U nedostatku boljeg opisa naziva to njegovo ponašanje „oblomovštinom“, što se, kad se sagledaju svi Oblomovljevi simptomi, može shvatiti i kao sinonim za depresiju. Jutro nakon razgovora u kojem Stolz prvi put spomene „oblomovštinu“ Oblomov se zamislio i počeo nešto pisati po prašini kad je odjednom shvatio da je napisao „oblomovština“ te je to odmah izbrisao. Međutim, slična situacija ponovila se i na ljetnikovcu, samo je taj put napisao „Olga“ i shvatio koliko ima prašine – odmah je prekorio Zahara i rekao mu da je to „oblomovština“. Tada je, dakle, s Olgom bio sretan pa se htio riješiti svoje depresije, takozvane oblomovštine, samo što bi za to morao napraviti puno više od čišćenja sobe.

Kao što je prikazano u uvodnom poglavlju, termin *depresija* se počeo ustaljivati tek krajem 19. i početkom 20. stoljeća i tek nakon toga počeli su se razvijati psihoterapeutski pravci. Evidentno je zašto se onda nije pridavala važnost junakovom mentalnom zdravlju. Potvrđuje to i posjet liječnika koji se fokusira samo na njegovo fizičko zdravlje te mu savjetuje promijeniti „način života, mjesto, zrak, posao“, putovati, piti vode, liječiti se groždem i izbjegavati „naprezanja pameti“ (Gončarov 88-89). Jedino bi se posljednje moglo donekle shvatiti kao savjet za psihičko zdravlje jer mu to govori vidjevši da se Oblomov previše brine zbog imanja i stana. No to mu ništa ne pomaže pa ga tako liječnik „ostavi u najjadnijem stanju“ (90). I Stolz mu je savjetovao samo da „zbaci sa sebe najprije salo, težinu tjelesnu, onda će odletjeti i duševni san“ te da „treba i tjelesne i duševne gimnastike“ (179). Međutim, to sve nekome tko pati od depresije može zvučati vrlo apstraktno ili osobu može učiniti još depresivnijom jer umanjuje njezine osjećaje i ne dobiva podršku pa samo misli da to kako se osjeća nije normalno i ne može ništa poduzeti u vezi toga. Takav je slučaj i s Oblomovom kad se počne uspoređivati s drugima pa se osjeća još gore jer zna da bi „trebao“ živjeti drugačijim načinom života, a ne može, i još uz to ne shvaća zašto nije sposoban biti sretan kao ostali. Iako bi promjena načina života pomogla Oblomovu, očigledno ne može sam doći do toga te mu treba stručna pomoć koja bi prvo na dubljoj razini pristupila uzrocima njegovog ponašanja i zatim mu pomogla da mijenja loše navike. Nerazumijevanje vlastitih osjećaja može se ponovno povezati s njegovim djetinjstvom jer na Oblomovci nisu vjerovali u „duševne nemire“ pa se najvjerojatnije nije imao

prilike ni susresti s takvim nečim, a vidjeli smo da nije iskazivao osjećaje nezadovoljstva pa nije ni mogao dobiti od nekoga savjet.

Nadalje, zanimljivo je primijetiti i razmišljanja likova o tom „duševnom nemiru“. Na Stolzov savjet da otputuje junak odgovara da mu prepisuje „samo neka jaka sredstva“ i da nije jedini, već su tu i „Mihajlov, Petrov, Semjonov, Aleksejev, Stepanov“, i nastavlja da to „ne možeš prebrojati: naše je ime legija!“ (Gončarov 194). Dakle, ipak je donekle svjestan da se radi o nečemu od čega pate i drugi ljudi, da on nije jedini, pa se to onda ni ne može pripisati samo njegovoj lijenosti; mora biti nešto više od toga, ali on ne može dokučiti što je to i stoga se samo prepusti. Sve ukazuje na to da bi mu trebala psihoterapija koja bi ga postepeno dovela do oslobađanja od sabotirajućih obrazaca ponašanja jer su mu savjeti da otputuje drastični i sam se ne može natjerati na takav korak, niti je to trajno rješenje. Moglo bi se reći da mu Stolz donekle predstavlja psihoterapeuta jer ga jedini istinski sasluša i pokušava mu pomoći, čak mu u nekoliko navrata ističe koliko je djetinjstvo utjecalo na njega. Međutim, on nema dovoljno znanja ni sposobnosti da pomogne prijatelju koliko god se trudio, pa vidimo da Oblomov, unatoč trenutnoj sreći na ljetnikovcu, ponovno završi u istom mentalnom stanju kao i prije odlaska iz stana. Stolzovu ulogu „psihoterapeuta“ ponovno možemo vidjeti i s Olgom kad ona oboli od depresije nakon poroda. Iako je govorila da je sretna, postepeno ju je počela hvatati nekakva neobjašnjiva sjeta i čak se bojala da ne zapadne u „štogod nalik na oblomovsku apatiju“ (477). Ima osjećaj da je doživjela sve od života i da dalje više ničega nema što je ponovno osjećaj nekakvog beznada tipičan za depresiju. Čak i pripovjedač uspoređuje Stolza i Olgu s liječnikom i pacijentom kad navodi da ju je dugo „ispitivao muž, dugo mu ona, kao bolesnica liječniku, kazivala simptome tuge, pripovijedala sva mutna pitanja, slikala mu smetenost duševnu i onda, kako je nestajala ta prikaza, sve, sve, čega je mogla da se sjeti, da opazi“ (480-481). Stolz joj zatim objašnjava da se takve misli javljaju jer traži dublje odgovore i da čak kasnije „osvježuju život“, a najveća pomoć za takvo stanje jest potpora u životu (483). Također je uvjerava da „to nije [njezina] tuga; to je opća boljetica čovječanstva“ i da je to „strašno, kad se čovjek trga od života... kad nema potpore“ (483). Drugim riječima, iako se Oblomov i Olga muče sa sličnim mentalnim problemima, kod nje je to opravdano jer to nju, prema Stolzu, iskušava za daljnji život te će iz toga izaći još snažnija, dok se Oblomova, iako ne direktno, ali se vidi iz pristupa njegovih poznanika, više smatra slabom osobom jer se ne može pokrenuti i napraviti nešto od života umjesto da mu se pomogne. Oblomov također nije imao stalnu podršku kakvu Stolz obećava Olgi pa je i to pridonijelo još većoj depresiji.

Pri posjetu Oblomovu na Vyborškoj strani Stolz ga je ozbiljno upozorio da će ako ne promijeni način života steći vodenu bolest ili kap (409) i nije pogriješio. Obolio je od moždanog udara nakon čega su mu puštali krv i ponovno savjetovali da mora promijeniti način života što iz današnje perspektive nije od velike pomoći. Prema istraživanju iz 2006. godine Caeiro je sa suradnicima „utvrdila da je gotovo polovica bolesnika (46%) s akutnim moždanim udarom imala i depresivni poremećaj“ (Radanović-Grgurić 98) što ukazuje na poveznicu između te dvije bolesti pa možemo zaključiti da je Oblomovljevo psihičko stanje zasigurno imalo utjecaja na fizičko zdravlje. Ljiljana Radanović-Grgurić ističe da je depresija „neovisan čimbenik rizika za razvoj moždanog udara“ (98) te neprepoznata otežava oporavak pa ju je iznimno važno „prepoznati kao bolest, a ne kao prolazno reaktivno stanje na iznenadno tjelesno obolijevanje“ (103). U 19. se stoljeću, nažalost, nije toliko znalo o tome niti se pridavalo toliko važnosti mentalnom zdravlju, ali je dojmljivo koliko je tema Gončarov načeo sa samo jednim romanom jer kao što Givens ističe:

Aspekti nesvjesnog koje Oblomov istražuje ipak su univerzalne prirode. Ono što je još zanimljivije i što možda pridonosi još više ploda jest spekuliranje o tome kako pitanja koja Gončarovljeva knjiga postavlja o našem odnosu prema nesvjesnom mijenjaju način na koji čitamo roman. (105)

5. Zaključak

Cilj ovog rada bio je pristupiti romanu *Oblomov* iz psihološkog aspekta, odnosno analizirati istoimenog protagonista kako bi se ispitala teza prema kojoj se on može shvatiti kao depresivna ličnost i pokazati kako termin *oblomovština* ukazuje na depresivan način života kojem je pridonio određen način odgoja. Teorijskim pregledom depresije kroz povijest dobili smo uvid u način na koji se pristupalo mentalno oboljelima kako bi se lakše shvatilo razdoblje kada je pisan roman. Također su pojašnjeni najčešći simptomi depresivnih osoba prema kojima se zatim analizirao Oblomov kroz prikaz njegova razmišljanja i životnih navika iz kojih možemo zaključiti da uistinu pati od depresije. Najviše pozornosti pridano je apatiji i prokrastinaciji s obzirom da ga prate cijeli život, a zatim smo se osvrnuli i na njegov infantilni pogled na svijet koji ga dovodi do beznada, nostalgije i žaljenja za prošlošću i imanjenjem, ali ponajviše djetinjstvom kad su ga svi služili, a on je bio u potpunosti bezbrižan. S obzirom na to da je sve ostavilo utjecaja i na njegove romantične veze, analizirao se i njegov odnos s Olgom iz kojeg je ponovno evidentna junakova sabotirajuća osobnost i to koliko je cijelo vrijeme tražio nekoga tko će u njegovom životu imati majčinu ulogu, što na kraju dokazuje i njegova veza s Agafjom. Kako bi se shvatilo što je Oblomova dovelo do takve depresije, sagledali smo njegovo djetinjstvo i odgoj iz kojih možemo zaključiti da je bio vrlo razmažen i da nije bio odgojen tako da se zna zauzeti za sebe, što je kasnije rezultiralo još ozbiljnijim problemima. Međutim, Oblomov je svjestan svog nesretnog života pa je bilo zanimljivo obratiti pozornost i na to kako su ostali likovi reagirali na njegov način življenja. Takvom je analizom cilj bio pokazati da se jedan roman može dotaknuti brojnih problema s kojima se susrećemo i stoljećima kasnije, čime naposljetku dokazuje svoju dodatnu vrijednost.

6. Bibliografija

Izvori:

Gončarov, Ivan A. *Oblomov*. Preveo Iso Velikanović, Naprijed, 1960.

Literatura:

Andrews, Larry R. „The Spatial Imagery of Oblomovism.“ *Neophilologus*, vol. 72, br. 3, 1988, str. 321-334.

Borowec, Christine. „Time after Time: The Temporal Ideology of Oblomov.” *The Slavic and East European Journal*, vol. 38, br. 4, 1994, str. 561–573.

Davison, Kenneth. „Historical Aspects of Mood Disorders.“ *Psychiatry*, vol. 5, br. 4, 2006, str. 115-118.

“Depression”. *World Health Organization*. Pristupljeno 28. 8. 2021. <<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>>.

Gerčar, Andrea. “Depresija – kemijska neravnoteža u mozgu?” *Zagrebačko psihološko društvo*. Pristupljeno 28. 8. 2021. <<https://zgpd.hr/2020/01/06/depresija-kemijska-neravnoteza-u-mozgu/>>.

Givens, John. „Wombs, Tombs, and Mother Love: A Freudian Reading of Goncharov's Oblomov.“ *Goncharov's Oblomov: A Critical Companion*, ur. Galya Diment, Northwestern University Press, 1998, 90-109.

Govedić, Nataša. *Veličanstveno ništa: dramaturgije depresije*. Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2019.

Holmes, Jeremy. *Depresija*. Prevela Tamara Slišković, Naklada Jesenski i Turk, 2006.

Ingram, Allan i sur. *Melancholy Experience in Literature of the Long Eighteenth Century: Before Depression, 1660–1800*. Palgrave Macmillan, 2011.

Jakovljević, Miro. *Depresivni poremećaji: od ranog prepoznavanja do uspješnog liječenja*. Pro Mente, 2004.

Karlović, Dalibor. „Depresija: klinička obilježja i dijagnoza.“ *Medicus*, vol. 26, br. 2, 2017, str. 161-165.

Koskie, Brandi. „Depression: Facts, Statistics, and You.“ *Healthline*. Pristupljeno 28. 8. 2021. <<https://www.healthline.com/health/depression/facts-statistics-infographic>>.

Kramer, Karl, D. „Mistaken Identities and Compatible Couples in Oblomov.“ *Goncharov's Oblomov: A Critical Companion*, ur. Galya Diment, Northwestern University Press, 1998, 68-76.

- Mihailovic, Alexandar. „That Blessed State: Western and Soviet Views of Infantilism“ in *Oblomov.*“ *Goncharov's Oblomov: A Critical Companion*, ur. Galya Diment, Northwestern University Press, 1998, 51-67.
- „oblomovština“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 28. 8. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44587>>.
- Radanović-Grgurić, Ljiljana. „Depresija i moždani udar.“ *Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku*, sv. 24., 2008, str. 97-106.
- Riemann, Fritz. *Temeljni oblici straha: studija iz dubinske psihologije*. Preveo Nikola Prodanović, Naklada Slap, 2002.
- Steel, Piers. *The Procrastination Equation: How to Stop Putting Things Off and Start Getting Stuff Done*. Kindle, HarperCollins, 2010.
- Stilman, Leon. „Oblomovka Revisited.“ *American Slavic and East European Review*, vol. 7, br. 1, 1948, str. 45–77.

Sažetak

„A zašto sam ja takav?": Oblomov, oblomovština i depresija

Rad se bavi analizom depresije u romanu *Oblomov* Ivana Aleksandroviča Gončarova pri čemu je naglasak stavljen na odgoj i djetinjstvo glavnog lika kako bi se shvatilo što ga je dovelo do depresivnog stanja. Teorijski prikaz depresije kroz povijest služi kako bi se pokazao kontrast između pristupa depresiji nekad i danas što omogućava i bolje razumijevanje pristupa depresiji u romanu. Stoga je cilj rada dokazati da se oblomovština može shvatiti kao depresija uzrokovana načinom života i odgoja kakav je imao Oblomov i od kojeg se nije mogao osloboditi.

Ključne riječi: oblomovština, depresija, Ilja Iljič Oblomov, Ivan Aleksandrovič Gončarov

Abstract

„Why am I like this?": Oblomov, Oblomovism and Depression

This thesis analyzes depression in Ivan Alexandrovich Goncharov's *Oblomov* while placing emphasis on the upbringing and childhood of the main character in order to understand what lead him to his depressive state. The theoretical overview of depression throughout history serves to show the contrast between the approach to depression once and today which also allows better understanding of the approach to depression in the novel itself. Therefore, the aim of this thesis is to prove that oblomovism can also refer to depression caused by Oblomov's type of life and upbringing he could not break free from.

Key words: oblomovism, depression, Ilya Ilyich Oblomov, Ivan Alexandrovich Goncharov

Резюме

«Отчего же это я такой?» Обломов, обломовщина и депрессия

Темой настоящей дипломной работы является анализ депрессии в романе Ивана Александровича Гончарова «Обломов» с акцентом на воспитании и детстве главного героя, с целью понять, что привело его к депрессивному состоянию. Теоретическое рассмотрение явления депрессии на протяжении всей истории помогает показать контраст между подходом к депрессии некогда и сегодня, что позволяет лучше понять подход к депрессии, реализованный в романе. Таким образом, цель работы – доказать,

что под обломовщиной можно понимать депрессию, вызванную образом жизни и воспитанием Обломова, от которых он не мог избавиться.

Ключевые слова: обломовщина, депрессия, Илья Ильич Обломов, Иван Александрович Гончаров